

УДК: 373.32:001.895

ТЕТЯНА ФЕФІЛОВА

ЮЛІЯ САЄНКО

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті розкривається проблема необхідності перегляду змісту освіти, теоретично обґрунтовується і доводиться доцільність використання інноваційних технологій в початковій школі. Описані технології, за якими успішно працюють вчителі молодших класів. Розкриваються переваги цих технологій над іншими, говориться про їх значення, сутність та завдання.

***Ключові слова:** інноваційні технології, ігрові технології, групові технології, технології розвивального навчання, комп'ютерні технології, технології формування творчої особистості.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Аналіз рівня професійної підготовки вчителя в Україні сьогодні дозволяє зробити висновки про необхідність серйозного перегляду її змісту. Розбудова української держави, інтеграція і глобалізація соціальних, економічних та культурних процесів вимагають кардинального оновлення національної освіти, пошуку та впровадження нових технологій. Нові вимоги перед системою освіти – це, перш за все, формування творчої особистості, здатної не просто засвоїти найвищі наукові й технологічні досягнення, а й самоудосконалювати, розвиваючи їх. Це дає можливість здійснити перехід від репродуктивних форм навчання до продуктивних.

Розвиток людства набирає дедалі динамічнішого характеру. Про це свідчить аналіз будь-якої сфери суспільного життя. Зміна ідей, знань, технологій відбувається швидше, ніж зміна людського покоління. А це означає, що при звичній, традиційній освіті навчити людину на все життя неможливо не тільки в хорошій школі, а й у найкращому ВНЗ. Що ж робити?

Вирішення проблеми розвитку інтелекту особистості можливе лише в результаті реалізації принципу єдності навчання, виховання і розвитку особистості, спрямованого на підвищення якості знань і формування творчих здібностей учнів на основі широкого впровадження активних форм, сучасних методів і методик навчання.

Поряд із засвоєнням базових знань, перед сучасною освітою дедалі нагальніше постає завдання навчити учня самостійно оволодівати новими знаннями та інформацією, навчити вчитися, виробити потребу в навчанні упродовж життя.

Суспільна потреба у школах нового покоління вимагає особливої уваги до інноваційних процесів. Сьогоднішня психолого-педагогічна наука вважає, що нове у педагогіці – це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які ще не використовувались, а й той комплекс елементів педагогічного процесу, які дають змогу ефективно вирішувати завдання розвитку і саморозвитку творчої особистості. Однією з особливостей сучасної системи освіти є співіснування двох стратегій організації навчання – традиційної та інноваційної [6].

Успішна реалізація цих проблем українською освітою дозволить сформувати людину з інноваційним типом мислення, інноваційним типом культури, з готовністю до інноваційного типу діяльності, що стане адекватною відповіддю на перехід цивілізації в інноваційний тип розвитку. Лише сформувавши інноваційну особистість, ми зможемо стати конкурентноспроможною нацією.

Аналіз досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Змінилися вимоги до освіти. Сучасне й майбутнє покоління потребують динамічної системи освіти, яка була б тісніше пов'язана з їхнім майбутнім життям, із тими проблемами, які це життя ставить перед людиною.

Докорінна зміна освітньої мети переорієнтовує процес навчання на особистість дитини – його гуманізацію, загальнорозвивальний характер. Особистісно орієнтоване навчання передбачає організацію навчання на засадах глибокої поваги до особистості вихованця, врахування особливостей індивідуального розвитку, ставлення до нього як до свідомого суб'єкта навчально – виховного процесу. Нові форми навчання знайшли підтримку в учителів, вони запроваджувалися у школах. Десь були виявлені значні недоліки, щось було відкинуте, а ті раціональні зерна, що містилися окремі технології, були включені педагогами до активних форм навчання.

Дидактичні питання організації групової навчальної діяльності молодших школярів розроблено в працях В.О. Вихруш, Є.С. Задоя, І.М. Вітківської, К.Ф. Нор та інших.

Видатний психолог-гуманіст Л.С. Виготський обґрунтував можливість та доцільність навчання, орієнтованого на розвиток дитини. На широкому експериментальній основі гіпотезу Л.С. Виготського почали перевіряти та конкретизувати два наукових колективи: Л.В. Занкова та Д.Б. Ельконіна. Експериментальні дослідження проводилися у Харкові, Києві, Москві та інших містах під керівництвом В.В. Давидова і Д.Б. Ельконіна.

Дидактичні проблеми і перспективи використання інформаційних технологій у навчанні досліджували А.П. Єршов, І.В. Роберт, Ю.І. Машбіц, М.І. Жалдак.

Формулювання цілей статті. Зараз в Україні відбувається становлення нової системи освіти. Цей процес супроводжується значними змінами в педагогічній теорії і практиці навчання та виховання.

- Зміст освіти збагачується новими процесуальними вміннями, розвитком здібностей оперувати інформацією, творчим рішенням проблем науки.

- Значна роль відводиться духовному вихованню особистості.

- Стає вагомішою роль науки у створенні нових педагогічних технологій.

У психолого-педагогічному сенсі основні тенденції удосконалення інноваційних освітніх технологій характеризується переходом:

- від навчання як функції запам'ятовування до навчання як процесу розумового розвитку;

- від орієнтації на середнього учня до диференційованих та індивідуалізованих програм;

- від зовнішньої мотивації навчання до внутрішньої морально-вольової регуляції [3].

Сьогодні діє принцип варіативності, це дає змогу обирати педагогічний процес за будь-якою моделлю, навіть авторською.

Мета даної статті – обґрунтувати і довести доцільність використання інноваційних технологій у початковій школі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Освіта в Україні, як і в будь-якій іншій країні, нерозривно пов'язана із суспільством, його традиціями та цінностями, і тому зберігає багато рис минулого. Напревеликий жаль, толерантне ставлення до особистості, турбота про утвердження її самодостатності не були сильною стороною Радянського Союзу. Ці особливості суспільних відносин перейшли до вітчизняної освіти і склали сутнісну основу відносин у навчальних закладах. І хоча за роки незалежності відбулася певна демократизація атмосфери в освітніх закладах, напревеликий жаль, прояви авторитарної педагогіки, суб'єктно-об'єктний тип відносин того, хто навчає, і того, хто навчається, ще досить поширені. В результаті, часто формується не самодостатня особистість, а несамотійна людина, людина-пристосуванець, людина, що діє за принципом «чого изволите». Такий тип відносин слід залишити в минулому якомога швидше. Це потрібно не так для освіти, як для суспільства. Не зробивши цього, ми ніколи не матимемо сталого демократичного суспільства і цивілізованої ринкової економіки. Бо дитина, провчившись більше десяти років у авторитарному середовищі, в дорослому віці, навіть несвідомо, вимагатиме і творитиме авторитарне, а не демократичне суспільство. Так, учителяві, якого не шанують діти, працювати в умовах демократії, толерантної педагогіки і рівноправних суб'єктно-суб'єктних відносин із учнями значно складніше. Але навіщо дорога, яка не веде до храму, навіщо навчання, яке не формує особистість?

Із цього випливає, що потрібно змінити відносини вчителя й учня. Вчитель повинен перестати бути над учнем, перестати жорстко регламентувати й однозначно визначати його розвиток і пізнання. Він має стати поруч із ним, допомагаючи кожній дитині сконструювати та реалізувати оптимальний шлях пізнання й розвитку на основі

індивідуальної сутності. Тим більше, що час об'єктивно вимагає зміни ролі й місця вчителя в навчальному процесі. З огляду не ряд обставин, і насамперед, на наявність інноваційних технологій в освіті (інформаційних, проектних тощо), учитель перестає бути єдиним головним джерелом знань для учня. Він повинен стати його партнером у навчанні й розвитку.

Основним принципом роботи вчителів початкової школи є використання сучасних досягнень вікової психології, інноваційних технологій навчання для успішного розвитку пізнавальних, інтелектуальних, творчих, фізичних здібностей школярів початкової школи за умови збереження та підвищення резервів їхнього фізичного, психічного та соціокультурного здоров'я. У впровадженні інноваційних методів і технологій вчителі початкової школи, перш за все, керуються п'ятьма основними заповідями: любити, вірити, знати, поважати та розуміти дитину як основний об'єкт і суб'єкт навчальної діяльності. Люби дитину! Любов до дітей – серцевина педагогічної моральності, основа культури вчителя. Вір у дитину! Без віри в дитину, без довіри до неї вся педагогічна мудрість, усі методи і прийоми навчання і виховання руйнуються, як будиночки з піску. Знай дитину! Без знання дитини немає навчання, немає виховання, немає справжнього педагога. Якомога глибше знати духовний світ кожної дитини – перше і найважливіше завдання педагога. Поважай дитину! Не вважай себе спроможним вирішувати ті питання, які належить вирішити юній особистості. Розумій дитину! Вмій поставити себе на її місце, побачити світ її очима, зрозуміти чим дитина живе, до чого прагне[6].

Урок – це дзеркало загальної і педагогічної культури вчителя, мірило його інтелектуального багатства, показник його світогляду, ерудиції. Інноваційна діяльність на уроці – це гарно організована, раціональна і систематична робота. Учитель готується до хорошого уроку все життя.

Урок без інноваційних методів – це урок учорашнього дня. Відомо, що тільки творчий учитель може виховати творчу особистість. А виховати творчого вчителя допомагають інноваційні форми і методи методичної роботи, які передбачають моделювання реальних педагогічних ситуацій, спільне розв'язання проблем на основі аналізу обставин; сприяють створенню атмосфери і співробітництва, взаємодії; допомагають учителю справжнім лідером дитячого колективу. Педагоги вчать бути демократичними, активно спілкуватися з іншими, критично мислити, приймати продумані рішення [6].

Ми бачимо постійний розрив між потенційним рівнем засвоєння навчального матеріалу учнями і тими технологіями, які використовуються у початковій школі. Численними дослідженнями доведено, що від обраної освітньої технології, ступеня її адекватності ситуації та контингенту учнів багато в чому залежить якість навчання.

Поряд із традиційною технологією навчання існують технології особистісно орієнтованого навчання. Сьогодні різні автори називають різноманітні технології, які належать до особистісно орієнтованих,

загальноприйнята класифікація поки що відсутня. В початковій школі серед технологій, які орієнтовані на особистість учня, виділяються такі:

– *ігрові технології*. Значення гри неможливо вичерпати та оцінити розважально – рекреативними можливостями. Феномен її в тому і полягає, що, являючись розвагою, відпочинком, вона здатна перерости у навчання, у творчість. Урок, який проводиться в ігровій формі, потребує дотримання певних правил: попередньої підготовки, повинні бути атрибути гри, обов'язкової констатації результатів гри, для зняття напруги та перенесення уваги окремі ігрові моменти можуть носити не навчальний характер. Головне – повага до особистості дитини, не «вбити» інтересу до роботи, а намагатися розвивати його, не залишаючи почуття тривоги і невпевненості у своїх силах [2];

– *групові технології*. Сутність цього навчання полягає у наступному: на групових заняттях відбувається взаємодія між учителем та учнями і між самими учнями. Переваги групового навчання: привчати до важливих навичок життя – уміння слухати, розв'язувати конфлікти, мати свою точку зору і ставати на точку зору інших, працювати разом; покращується успішність; змінюється відношення до школи; діти бачать цінність взаємодопомоги. Типи групового навчання: навчання в парах, маленька команда, завдання для всього класу [2];

– *технології розвивального навчання*. Головною метою цього навчання є формування активного, самостійного творчого мислення учня і на цій основі поступового переходу в самостійне навчання. Завдання розвивального навчання: формувати особистість із гнучким розумом, розвиненими потребами до дальшого пізнання та самостійних дій, певними навичками та творчими здібностями. Розвивальне навчання – основа формування творчої особистості, а в подальшому – креативної особистості, яка має внутрішні передумови, що забезпечують її творчу активність, не стимульовану зовнішніми факторами. Досліджено, що при проведенні традиційного уроку на самостійну роботу дітей відводиться 9% часу. Тобто самостійна робота учнів, що сприяє розвиткові їх пізнавальної активності і яка може бути за зразком, у схожій ситуації, у новій ситуації, практично зведена до мінімуму. Розвивальне навчання – такий процес діяльності учнів, у ході якого кожна дитина повинна самостійно або з допомогою вчителя осмислити матеріал, творчо застосувати його в нестандартних умовах та свідомо запам'ятати для подальшого навчання [1];

– *комп'ютерні (інформаційні) технології*. Комп'ютерні засоби навчання називають інтерактивними, бо вони мають здатність «відгукуватися» на дії учня та вчителя, «вступати» з ними в діалог, що й складає головну особливість методик цього навчання. Комп'ютер можна використовувати на всіх етапах процесу навчання: під час пояснення нового матеріалу, закріплення, повторення, контролю ЗУН. При цьому він для дитини виконує різні функції: вчителя, робочого інструмента, об'єкта навчання, ігрового середовища. Основною метою комп'ютерних технологій навчання є підготовка учнів до повноцінної життєдіяльності в умовах інформаційного

суспільства. Чи можна використовувати ці технології в початковій школі? Так, якщо дотримуватися всіх вимог щодо роботи на комп'ютері [5];

– *технології формування творчої особистості*. Прийшовши до школи, діти повинні заглиблюватись в атмосферу творчості, пошуку нового, піддавати сумнівам сталі істини. Ця технологія тісно переплітається з іншими технологіями, проте вона має і свої індивідуальні риси: діяльність учня не повинна регламентуватись, потрібно постійно викликати інтерес дитини до навчання. Важливу роль у стимуляції в школярів інтересу до праці відіграють завдання: підбір вчителем завдань, що потребують творчої переробки, узагальнення, систематизації, вмінь та навичок порівнювати й аналізувати, пошуку; використання ігрових моментів, що стимулюють прояви самостійності учнів, їх творчих можливостей; розв'язання творчих завдань. Технологія формування творчого учня орієнтована на особистість. Це означає максимальну індивідуалізацію і диференціацію навчального процесу. Учитель, який формує творчу особистість, повинен бути новатором по суті своїй. Тільки тоді нові ідеї, прогресивні принципи та прийоми допоможуть йому створювати нові педагогічні технології, впроваджувати різноманітні інновації в навчально – виховний процес. І тільки тоді буде перебудовано всю систему виховання і навчання у бік підвищення її ефективності [1].

Висновки. Значна кількість основних методичних інновацій пов'язана сьогодні із застосуванням інтерактивних методів навчання. Тому, змінивши слова великого китайського педагога Конфуція «Те, що я чую, я забуваю. Те, що я бачу, я пам'ятаю. Те, що я роблю, я розумію», можна сформулювати як кредо інтерактивного навчання.

Те, що я чую, я забуваю.

Те, що я бачу й чую, я трохи пам'ятаю.

Те, що я чую, бачу й обговорюю, я починаю розуміти.

Коли я чую, бачу, обговорюю й роблю, я набуваю знань і навичок.

Коли я передаю знання іншим, я стаю майстром.

Як бачимо, процес навчання потребує напруженої розумової роботи дитини і власної активності у цьому процесі. Мало пояснити, розповісти, продемонструвати. Справжнього результату можна досягти лише за допомогою інноваційного навчання [4].

1. Аналіз проблеми щодо формування освіченої, творчої особистості, становлення її фізичного і морального здоров'я у процесі навчання та наші дослідження дають змогу зробити такі висновки:

2. Застосування сучасних інноваційних технологій у початковій школі сприяє більш активному і свідомому засвоєнню учнями навчального матеріалу з математики, природознавства, української, російської мов.

3. Використання різних педагогічних технологій на уроках у початковій школі є одним із найсучасніших засобів розвитку особистості молодшого школяра, формування інноваційної культури. Вони дають змогу вчителю працювати творчо, ініціативно, з більшою професійною майстерністю.

4. Застосування технології розвивального навчання у початковій школі підвищує внутрішню мотивацію молодших школярів до вивчення різних

предметів, збільшує час їх самостійної роботи, та формує активне творче мислення.

5. Комп'ютерні навчальні програми з елементами гри сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу, створюють позитивне ставлення учнів до діяльності.

6. Великі труднощі під час розв'язання нестандартних задач можуть дати дітям і великі радощі – радість подолання, радість відкриття, радість творчості.

Список використаних джерел

1. Освітні технології: Навч. – метод. посібн. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За заг. ред. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
2. Педагогические технологии: Учебное пособие для студентов педагогических специальностей / Под общ. ред. В.С. Кукушина. – Серия "Педагогическое образование". – Ростов н/Д: изд. центр "Март", 2002. – 320 с.
3. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с.
4. Сиротинко Г.О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. – Харків: Видавнича група «Основа», 2003.
5. Співаковський О.В. Педагогічні технології та педагогічно-орієнтовані програмні системи: Предметно-орієнтований підхід / О.В. Співаковський, М.С. Львов // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2002.- №2. – С.17 –21.
6. Химинець В.В. Інновації в початковій школі / В.В. Химинець, М.Ю. Кірик. – Тернопіль: Мандрівець, 2012. – 312 с.

Стаття надійшла до редакції 17.08.2015 р.

Фефилова Т.

Саенко Ю.

Мелитопольский государственный педагогический университет имени Богдана Хмельницкого, Украина

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

В статье раскрывается проблема необходимости пересмотра содержания образования, теоретически обосновывается и доказывается целесообразность использования инновационных технологий в начальной школе. Описаны технологии, по которым успешно работают учителя младших классов. Раскрываются преимущества этих технологий над другими, говорится об их значении, сущности и задачах.

Ключевые слова: инновационные технологии, игровые технологии, групповые технологии, технологии развивающего обучения, компьютерные технологии, технологии формирования творческой личности.

Fefilova T.

Saienko J.

Melitopol Bogdan Khmelnytsky State Pedagogical University, Melitopol, Ukraine

USIND MODERN INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN PRIMARY SCHOOLS

The article deals with the problem of having to view educational content, theoretically grounded and have the feasibility of using innovative technologies in elementary school. The technology for which successfully operate primary school teachers. Revealed the benefits of these technologies over others, according to their meaning, essence and objectives. New forms

of learning support teachers found they were introduced in schools. Somewhere the significant deficiencies were discovered something was discarded, and those rational grain containing some technologies were put to the teachers reactive education. Now the principle of variability, it allows you to choose the pedagogical process at all – a model which even the author.

The purpose of this article – to justify and prove the feasibility of using the innovative technologies in elementary school. A significant number of major methodological innovations now associated with the use of interactive teaching methods. The learning process requires intense mental work and the child's own activity in the process. Not to explain, tell, demonstrate. Real results can be achieved only through innovative learning.

Teacher, which forms a creative person to be an innovator in essence. Only new ideas, progressive principles and techniques to help him create new educational technology, introduce various innovations in teaching – educational process.

After analyzing the feasibility of using the modern technology in the elementary school teacher in theory and in practice, theoretically substantiated the main problems of innovation technologies in the education and have shown that their use be able to help teachers individualize and differentiate the learning process would provide a lesson rich, interesting, meaningful.

Key words: *innovative technology, gaming technology, group technology, developing education technology, computer technology, technology of forming creative personality.*

УДК 37.091.4 Макаренко

ГЁТЦ ХИЛЛИГ

Лаборатория «Макаренко-реферат» Марбургского университета (ФРГ)

КАК Я ОТКРЫЛ ПЕДАГОГА МАКАРЕНКО

Руководитель марбургской Лаборатории «Макаренко-реферат» Г. Хиллиг вспоминает о первом знакомстве с А.С. Макаренко и его оригинальной педагогической концепцией в свою бытность студентом университета Франкфурта-на- Майне – в 1961 году. Это произошло во время доклада Г. Кентлера о понятии коллектива у Макаренко.

Ключевые слова: *лаборатория «Макаренко-реферат» Марбургского университета, Университет Франкфурта-на-Майне, Гельмут Кентлер, Леонард Фрёзе, В.С. Макаренко, Либор Пеха*

Уважаемые коллеги, дорогие друзья!

В первый раз я узнал об А.С. Макаренко и его оригинальной педагогической концепции в 1961 году, во время моей учёбы в университете Франкфурта-на-Майне, после окончания которого я должен был стать преподавателем в гимназии. Помимо профилирующих учебных предметов германистики и географии, мне нужно было посещать предметы так называемого «П-цикла»: педагогику, психологию, философию (по-немецки «философия» пишется как «Philosophie», поэтому она также относилась к «П-циклу»). К углублённому изучению педагогики (вследствие чего я открыл для себя